

Asia: VN/23497/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

OPINTOTUKI, OMAISHOITO

Hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotetaan, että opiskelijoiden toimeentuloa vahvistetaan korottamalla opintolainan valtiontakauksen määrää 200e/kk. Poikkeuksena ovat alle 18-vuotiaat, joiden valtiontakauksen määrä nousisi 300 eurosta 400 euroon kuukaudessa. Lisäksi alaikäisten huoltajakorotusta nostettaisiin 30e/kk. (Tämän huoltajakorotuksen kustannusarvio on 5 miljoonaa euroa/v). Omaishoitajaliitto peräänkuuluttaa, että muutoksissa tulisi myös huomioida sosiaaliturvan muut esitetyt muutokset ja heikennykset. Vaikutusarvioinnissa tulisi myös kiinnittää huomiota yleisen kustannustason kasvun sekä lainojen korkotason nousemisen yhteisvaikutuksiin.

Omais- ja sijaishoitajia on kaikenikäisiä kaikissa elämäntilanteissa. Nuoret hoivaajat, joita ovat alaikäiset ja alle 25-vuotiaat, on Suomessa vielä varsin huonosti tunnistettu läheis- ja omaishoitajien ryhmä. Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan noin 6 % koululaisista toimii nuorina hoivaajina, eli pitää huolta läheisestään, jolla on esimerkiksi vamma, pitkäaikaissairaus tai muusta syystä johtuva tuen tarve (esim. mielenterveysongelmia ja/tai päihdeongelmia tai muita ongelmia ja haasteita). Tilastojen valossa vastuu ja huoli läheisistä heijastuu haavoittuvuutena ja hyvinvoinnin heikkenemisenä monin tavoin. Omaishoitajaliitto esittää, että tämä ryhmä huomioidaan opintotuen kehittämistyössä.

Esitämme seuraavia huomioita ja parannusehdotuksia:

-Sijais- ja omaishoitajien palkkiot tulisi olla etuoikeutettua tuloa suhteessa opintotukeen, eli sijais- tai omaishoidon palkkioiden ei tulisi vähentää opintotuen määrää. Omaishoidon- ja sijaishoidon asema etuoikeutettuna tulona mahdollistaisi esimerkiksi paremmin epäsäännöllisen sijaishoitajana

toimimisen myös opiskelijoille. Tämä helpottaisi läheisen hoitamista, sillä kannustimet olisivat paremmat. Omaishoitoa ja opintoja voi olla haastava yhdistää, mutta tähän tulisi luoda edellytykset tilanteissa, joissa se on mahdollista ja opiskelija niin haluaa. Tämä parantaisi myös pääsyä lakisääteisten vapaiden piiriin, minkä toteutumisessa on ollut suuria puutteita. Välillisesti tämä myös vähentäisi sote-sektoriin rajallisiin henkilöstö- ja muihin resursseihin kohdistuvaa painetta, sillä hoito hoituisi tällä tavoin kustannustehokkaammin ja sotesektorin ulkopuolisin henkilöstöresurssein.

-Opintolainan muuttuessa yhä lainaperusteisemmaksi, on vaara, että tämä sulkee nuoria pois opinnoista ja koulutuksen tuomista mahdollisuuksista. Tämä koskee erityisesti nuoria, joiden mahdollisuudet ansiotuloihin ovat heikentyneet ja joilla ei siten ole samanlaisia edellytyksiä, eikä myöskään uskallusta ottaa taloudellista riskiä. Nuoret hoivaajat tulevat usein perheistä, joissa esimerkiksi vanhemman sairaus on heikentänyt koko perheen toimeentuloa. Taloudellinen epävarmuus saattaa vaikuttaa opintojen pariin hakeutumiseen.

-Opintolainan takaisinmaksuvelvoite tulisi olla sidottu riittäviin tuloihin ja/tai toissijaisesti niin, että omaishoitotilanteiden aiheuttama heikompi taloudellinen asema huomioitaisiin paremmin yhtenä kriteerinä tilanteissa, joissa jo nykyisinkin annetaan opintolaina anteeksi (esim. jos opinnot ovat estyneet mielenterveysongelmien tai työkyvyttömyyden vuoksi).

-Omaishoitajat tarvitsevat myös riittävää joustavuutta suoritusvaatimuksiin, tilanteissa, joissa omaishoito hidastaa opintosuoritteiden kertymistä. Nykyisinkin tämä on mahdollista, mutta tätä voisi olla syytä selventää lainsäädännössä ja soveltamisohjeissa, sillä kaikki omaishoidon kuormittavat hidasteet eivät välttämättä lukeudu näihin kahteen perusteeseen: " oma tai läheisen henkilön sairaus tai muu vaikea elämäntilanne" Tämä tulisi myös laskea hyväksyttävänä perusteena opintojen pidentymiselle opintolainahyvitystä arvioidessa. Muutoin vaarana on että nuoret hoivaajat joutuvat muita huonompaan asemaan ainoastaan läheisen terveydentilan, vamman tai muun syyn vuoksi.

-Opintolainan ottaminen on suurempi riski henkilölle, jonka ansaintamahdollisuudet ovat rajoitetut. Nykyisin opintolaina tulee nostaa viimeistään heinäkuussa lukukauden jälkeen/lopulla. Omaishoitajaliitto ehdottaa, että lainannostaminen tulisi tehdä mahdollisimman joustavaksi, siten että sen voisi ajoittaa esimerkiksi 24-60kk jälkeen opintolainan hakemisesta. Tämä tukisi opiskelijoiden taloudenhallintaa sekä vähentäisi korkokustannusten syntymistä, kun opintolainan noston voisi ajoittaa paremmin opiskelijan elämäntilanteeseen ajoittuvaan kohtaan. Myös korkotaso määräytyy alussa nostoajankohdan mukaan. Korkokustannusten kasvua voisi myös hillitä, mikäli opiskelijat voisivat maksutta vaihtaa kaksi kertaa vuodessa eri viitekorkojen välillä. Nykyisin opintolainan viitekorko näyttää olevan automaattisesti 12kk euribor.

-Omaishoitajaliitto pitää tervetulleena opintorahan huoltajakorotuksen nostoa, mutta toivoo että myös muut omais- ja läheishoidon tilanteet huomioitaisiin jatkossa paremmin. Esimerkiksi taloudelliset vaikutukset sijais- ja omaishoitajien palkkioiden muuttamisesta etuoikeutetuksi tuloksi

olisivat hyvin maltilliset. Ryhmänä nuoret hoivaajat ovat hyvin pieni osa opiskelijoista, kouluterveyskyselyn tulosten perusteella mahdollisesti noin 6 % tai jopa vähemmän, koska elämäntilanne voi vaikeuttaa koulutukseen hakeutumista. Myös vanhemmat omais- ja läheishoitajat ovat todella pieni osa opiskelijakuntaa, sillä kokonaisuudessaan sopimusomaishoitajia on koko väestössä alle 1 %, noin 50 000, ja heistäkin suuri osa iäkkäämpää väestöä.

-Opintojen ja omaishoidon parempi yhteensovittaminen olisi myös linjassa hallitusohjelmataavoitteen hengen kanssa omaishoidon ja ansiotyön paremmasta yhteensovittamisesta. Omaishoitajaliitto tarjoaa mielellään osaamistaan nuorten hoivaajien tilanteesta sekä muista omais- ja läheishoivan haasteista lain jatkovalmistelussa.

Omais- ja läheishoitoperheiden lapsia ja läheisiä päätyy toisinaan myös perhehoitopalvelun piiriin. Omaishoitajaliitto pyytää lainvalmistelijoita myös huomioimaan perhehoitoliiton esittämän asiallisen ja tärkeän kritiikin:

“Vireillä olevassa muutosesityksessä ei ole korjattu epäkohtaa, joka on tuli esiin 19.12.2018 voimaan tulleen lakimuutoksen myötä.

on siis siitä, että perhehoitajan lapsen opintotuen määrää arvioitaessa otetaan huomioon myös veronalaiset kustannusten korvaukset, jotka eivät tosiasiallisesti ole perhehoitajan ansiotuloa vaan tarkoitettu sijoitettavan lapsen kustannusten kattamiseen.

19.12.2018 voimaan tulleen lakimuutoksen (<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20181173>) jälkeen 19§ 2. mom mukaan ”Opiskelijalla on oikeus 11 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaiseen opintorahaan, jos vanhempien veronalaisten ansio- ja pääomatulojen yhteismäärä on enintään 43 000 euroa vuodessa. ” Aiemmin laissa oli sanamuoto puhtaiden ansio- ja pääomatulojen määrä, joka tarkoitti ettei veronalaisia kustannusten korvauksia huomioitu lapsen opintotuen määrää arvioitaessa.”

Lausunnonantajan näkemykset opintorahan huoltajakorotuksen korottamisesta

-

Lausunnonantajan näkemykset opintolainan valtiontakauksen korottamisesta

-

Lausunnonantajan näkemykset muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden opintolainan lukukausikohtaisten nostokertojen lisäämisestä

-

Vartio Elias
Omaishoitajaliitto ry